

วิทยานิพนธ์ : ศึกษาการบรรลุธรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท เฉพาะกรณีของ
พระพาหิยทารุจีริยเถระ
ผู้วิจัย : พระสมศักดิ์ สุทธิจาโค (ธิดา)
ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (วิปัสสนาภาวนา)
คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์
: พระศรีสุทิวาที (ขวัญ ธิรมโน) ดร., ป.ธ.๙., พธ.บ., ศษ.ม., ประ.ด. (วัฒนธรรม
ศาสตร์)
: ดร. จุฑา วรณกสิณานนท์ ป.ธ.๗, พธ.บ., อ.ม., พธ.ด. (พระพุทธศาสนา)
วันสำเร็จการศึกษา : ๓๑ /มีนาคม/ ๒๕๕๘

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ เพื่อศึกษาการบรรลุธรรมใน คัมภีร์
พระพุทธศาสนาเถรวาท เพื่อศึกษาประวัติและการสั่งสมบารมีของพระพาหิยทารุจีริยเถระ เพื่อศึกษา
ปฏิบัติทางการบรรลุธรรมของพระพาหิยทารุจีริยเถระ งานวิจัยนี้ได้ศึกษาข้อมูลจาก คัมภีร์พระไตรปิฎก
อรรถกถา ฎีกา และปกรณ์วิเสส รวมทั้งหนังสือ เอกสาร ตำรา ผลงาน ทางวิชาการและรายงานการ
วิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาเรียบเรียง นำเสนอแบบบรรยาย เชิงพรรณนา จากการศึกษาพบว่า

การบรรลุธรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท หมายถึง การพัฒนาปัญญาโดยวิธีการ
ปฏิบัติวิปัสสนา จนสามารถรู้แจ้งอริยสัจ ๔ คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค มีสภาวะจิตที่เข้าถึง
โลกุตตรธรรม ๙ ประการ คือ มรรค ๔ ผล ๔ นิพพาน ๑ การปฏิบัติเพื่อการบรรลุธรรมดังกล่าวนี้
ต้องเจริญวิปัสสนาตามหลักสติปัฏฐาน ๔ คือ กาย เวทนา จิต และธรรม โดยมีอารมณ์ เป็นปรমัตถ์
คือ รูป-นาม ผู้บรรลุธรรมดังกล่าวเรียกว่าพระอริยบุคคล ที่ทำการละสังโยชน์ธรรมได้ตามกำลังของ
มรรคญาณแบ่งเป็น ๔ ระดับ ได้แก่ พระโสดาบัน พระสกทาคามี พระอนาคามี และ พระอรหันต์

การสั่งสมบารมีของพระพาหิยทารุจีริยเถระที่มีปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนามี
ปรากฏชัดอยู่ ๓ กาล คือ กาลของพระพุทฺธุตตรพุทธเจ้า กาลของพระกัสสปพุทธเจ้า และกาลของ
พระโคตมพุทธเจ้า ซึ่งท่านได้สั่งสมบารมีมา ท่านได้รับพยากรณ์ในครั้งกาลของพระพุทฺธุตตรพุทธเจ้า
ในกาลของพระโคตมพุทธเจ้า ท่านพระพาหิยะเกิดในภารุกัจฉนคร ตระกูลแพศย์ มีอาชีพค้าขาย
ท่านได้นำสินค้าไปขายทางเรือ เรืออัปปางเหลือท่านรอดชีวิตมาได้ ท่านขึ้นสู่ท่าสุปการกะอาศัย
เลี้ยงชีพของตนเองด้วยการหลอกลวงเพราะความหลงว่าตนเองสำเร็จพระอรหันต์ตามที่ชาวบ้าน

สรรเสริญท่าน ด้วยบุญบารมีที่เคยสั่งสมมาแต่อดีตชาติ ทำให้ท่านได้พบสัทบุรุษ คือ พระพุทธองค์ และได้ฟังธรรมท่านก็ได้บรรลุธรรมในขณะที่พระพุทธองค์เทศนาจบลง พระพุทธองค์ทรงแต่งตั้งท่านไว้ในตำแหน่งเป็นผู้มีเอตทัคคะด้านตรัสรู้เร็วพลัน อีกทั้งท่านยังได้บรรลุคุณวิเศษ คือ วิชชา ๓ ปฏิสัมภิยา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ จากบุญบารมีครั้งกาลของพระกัสสปพุทธเจ้า ธรรมวิเศษต่าง ๆ ก็บังเกิดแก่ท่าน

ปฏิบัติภาการบรรลุธรรมของพระพาหิยทารุจิริยเถระ เพราะท่านได้ฟังธรรมจากสัทบุรุษ คือ พระพุทธเจ้าด้วยพระธรรมโดยย่อ ขณะที่ฟังธรรมจิตของท่านคล้อยตามธรรมที่ได้ฟัง เป็นการเจริญวิปัสสนาภาวนาในฐานของธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หมวดอายตнопพะ เป็นการกำหนดรู้ปัจจุบันอารมณ์ที่เข้ามากระทบ ได้เห็นถึงความปรวนแปร ทยอยในสภาพเดิมไม่ได้ ไม่อยู่ในอำนาจที่จะบังคับบัญชาได้ เป็นของว่างเปล่า ไม่มีตัวตน ทุกสังขารธรรมล้วนตกอยู่ในกฎแห่งไตรลักษณ์ เป็นการรู้แจ้งของผู้มีปัญญินทรีย์แก่กล้า เป็นอุคฆฏิตัญญบุคคล ลำดับนั้นจิตของพาหิยะได้หลุดพ้นจากอาสวะทั้งหลายไม่ยึดมั่นถือมั่นด้วยประการทั้งปวงในขณะนั้นเอง การบรรลุธรรมของท่านชื่อว่าเป็นการเข้าถึงสุญญตา หรือ สุญญตบพ ซึ่งเป็นการบรรลุธรรมแบบ สุขาปฏิบัติ ขิปปาภิญญา คือ ปฏิบัติแบบสบาย และรู้ธรรมได้เร็ว เป็นวิปัสสนาญาณิกบุคคล

Thesis Title : A Study of Enlightenment in Theravada Buddhism: A Case Study of Bāhiyadārucīriya Thera

Researcher : Phra Somsak Suddhicāgo (Thida)

Degree : Master of Arts (Vipassanā Meditation)

Thesis Supervisory Committee

: Phra Srisuttivetee'(Kwan Thiramano), Pali IX, B.A., M.A., Ph.D. (Cultural Science)

: Dr. Charoon Vannakasinanond, Pali VII, M.A., Ph.D. (Buddhist Studies)

Date of Graduation : 31/March/2015

Abstract

This thesis has three objectives: to study Enlightenment in the Theravāda Buddhist Scriptures, to study the biography and how venerable Bāhiyadārucīriya Thera accumulated his perfections and to study Bāhiyadārucīriya Thera's path and deportment for the Enlightenment. Clarified and analyzed data are taken from the Theravāda Buddhist scriptures namely, the Tipitaka, Buddhist commentaries, Tīga, and other related scriptures then composed, explained in details, corrected and verified by Buddhist scholars.

The study found that Enlightenment, according to the Theravāda Buddhist Scriptures, means for one to develop oneself with Vipassanā (insight) meditation practice until he has the clear understanding of the Four Noble Truths, which consist of Dukkha: suffering; unsatisfactoriness, Dukkha-samudaya: the cause of suffering,

Dukkha-nirodha: the cessation of suffering and Dukkha-nirodha-gāminī paṭipadā: the path leading to the cessation of suffering. This means one has to have achieved the Lokuttaradhamma: supermundane states, which consist of Magga: the Four Paths, Phala: the Four Fruitions and Nibbāna. In order for one to have achieved the dhamma, he has to practice according to the Four Foundations of Mindfulness's insight meditation, which is to contemplate one's body, feelings, mind and mind-objects until one can see the true nature of Nāma (mind) and Rūpa (material) as they truly are. Those who have attained the high levels of dhamma are called the noble persons, namely: Sotāpanna: Stream-Enterer, Sakadāgāmī: Once-Returner, Anāgāmī: Non-Returner and Arahanta: the Worthy One.

From the study, clear evidences have been found that . Bāhiyadārucīriya Thera's had practised perfections in three Buddha' eras namely: the Padhumūttara Buddha, the Gassapa Buddha and the Gotama Buddha. In the era of the Gotama Buddha, Bāhiyadārucīriya Thera was born in the Vaisya family and was conducting his life as a merchant sailing his trading vessel, but one day the ship sank. He lived his life further while practicing the dhamma along, however, misunderstood that he had attained the Arahantship. However, the perfections he had accumulated previously led him to a good chance to meet the Gotama Buddha. As soon as the Buddha finished his preaching Ven. Phra Bāhiyadārucīriya Thera attained his Arahantship. He was praised by the Buddha as being an expert in quickly enlightened. He also had attained Vijjā: the Threefold Knowledge, Paṭisambhidā: an analytic or penetrating insight, Vimokkha: liberations or the eight stages of release and Abhiññā: the superknowledge or ultra-conscious insight.

Bāhiyadārucīriya Thera had listened briefly the dhamma, but from the good person, that is, the Buddha himself. While listening, his mind had contemplated the preached dhamma, which is the practice of Dhammānupassanā (contemplation of mind-objects), which stated in the Āyatanabhappa or the sense-fields. Dhammānupassanā is one of the mindfulness-base practices. It leads practitioners to see that all things are under the law of the Three Characteristics. When Bāhiyadārucīriya Thera had reached the truths about this, his mind was liberated from all mental intoxications and all the attachments. His dhamma attainment is called Sukhā paṭipadā khippābhiññā: pleasant progress with quick

insight. The path of his practice is called Vipassanāyānika: one whose vehicle is pure insight or the insight-vehicled.